

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17
INTERNET: <http://www.cbos.pl>

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/151/127/95

SYSTEM EMERYTALNO-RENTOWY W OPINII SPOŁECZNEJ

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, SIERPIEŃ '95

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Obecny system ubezpieczeń społecznych jest za drogi; wymaga znacznej dotacji budżetowej pomimo wysokiej składki ubezpieczeniowej. Jednocześnie wysokość świadczeń nie satysfakcjonuje świadczeniobiorców. Korygowanie systemu wydaje się niewystarczające i coraz powszechniej mówi się o potrzebie jego zasadniczej reformy. W kwietniu br. Ministerstwo Pracy wystąpiło z projektem kompleksowej reformy systemu ubezpieczeń.

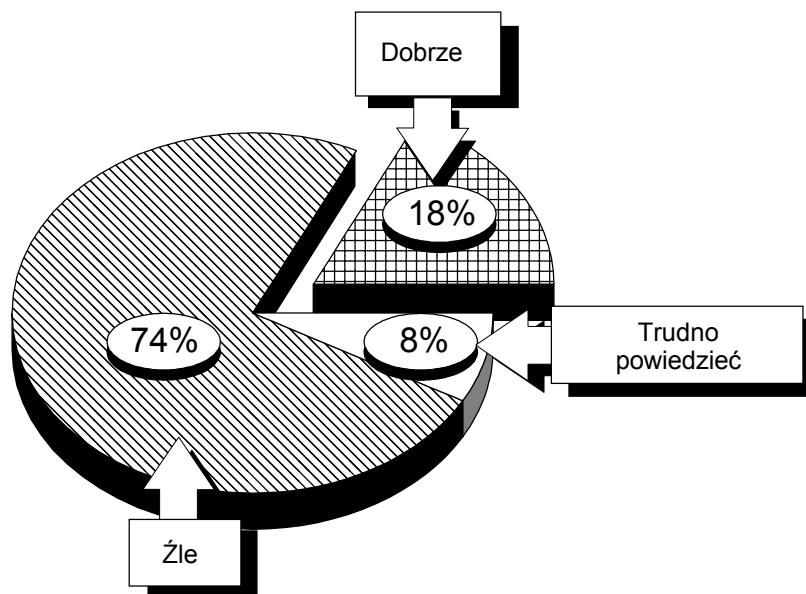
W badaniu¹ przeprowadzonym przez CBOS podjęto trzy następujące zagadnienia związane z tą tematyką: jak społeczeństwo ocenia obecny system, jaki jest stopień poinformowania i zainteresowania przygotowanym projektem reformy oraz jaki jest stosunek do poszczególnych propozycji zmian.

Ocena obecnego systemu emerytalnego

Funkcjonujący obecnie system emerytalny jest oceniany negatywnie przez większą część społeczeństwa. Prawie trzy czwarte ankietowanych uważa go za zły, w tym 45% wypowiada swój pogląd kategorycznie, postulując zasadnicze zmiany. Pozytywne zdanie na temat obecnego systemu wyraża jedynie 18% badanych.

¹ Badanie „Co o tym myślisz? Czerwiec ‘95”, 23-27 czerwca ‘95, reprezentatywna próba losowa dorosłych mieszkańców kraju (N=1173).

RYS. 1. JAK PAN(I) OCENIA OBECNY SYSTEM EMERYTALNY W POLSCE?

Najbardziej krytyczni wobec obecnego systemu są respondenci w średnim wieku, mieszkańcy dużych miast oraz osoby lepiej wykształcone.

W grupie wiekowej 35-64 lata system ten uznaje za zły nieco mniej niż 80% badanych. Relatywnie dobrze oceniają go osoby młodsze oraz najstarsze, a więc te, których jego funkcjonowanie nie dotyczy w bliskiej perspektywie, oraz korzystające z niego bezpośrednio; ponad 20% osób w wieku 25-34 lata oraz 24% w wieku 65 lat i więcej uważa istniejący system za dobry lub raczej dobry. Najwięcej niezdecydowanych w kwestii oceny jest wśród osób młodszych.

Podział na kategorie społeczno-zawodowe pracujących, nakładający się na podział według wieku, daje zbliżony obraz. Najbardziej niezadowolone są osoby pracujące na pełnym etacie, a znacznie mniej niezadowoleni emeryci. Może to wynikać z wiedzy pracujących, że oni *de facto* finansują obecne świadczenia lub ze świadomości niepewnych perspektyw obecnego systemu i przewidywanego załamania finansowego, które dotknie pokolenie obecnie pracujące.

Im większe miasto, tym większy krytycyzm; na wsi 27% respondentów uważa obecny system za dobry, podczas gdy w dużych miastach jedynie 9%. Spośród mieszkańców dużych miast 88% uznaje system za zły; na wsi taką ocenę wyraża 62% badanych. Największy odsetek

niezdecydowanych w sprawie oceny (12%) występuje wśród badanych na wsi. Można sądzić, że ludność wiejska w większym stopniu docenia stały i gwarantowany, choć niewysoki dochód.

Osoby lepiej wykształcone są zarówno bardziej krytyczne, jak też bardziej zdecydowane w swojej ocenie. O ile w grupach z niższym wykształceniem co dziesiąty respondent nie potrafi jednoznacznie ocenić systemu, o tyle w grupie z wykształceniem wyższym - jedynie 2%. Blisko 90% badanych dobrze wykształconych ocenia system negatywnie, podczas gdy wśród osób z niższym wykształceniem - około 70%. Stopień niezadowolenia z systemu rośnie wraz ze wzrostem dochodu ankietowanych.

Potrzebę zmian zasad przyznawania emerytur i rent widzi 87% społeczeństwa, a więc nawet więcej niż negatywnie oceniających obecny system. Blisko połowa badanych (45%) uważa, że te zmiany są niezbędne i pilne. Nieco mniej ankietowanych (42%) przeprowadziłoby je w dalszej kolejności, po rozwiązaniu spraw ważniejszych. Największą potrzebę zmian dostrzegają osoby w średnim wieku, mieszkańcy dużych ośrodków miejskich oraz ludzie najlepiej wykształceni. Spośród respondentów w wieku 35-54 lata ponad 90% dostrzega potrzebę zmian, a więc o około 10 punktów procentowych więcej niż wśród młodszych i starszych ankietowanych. Zmiany za najbardziej pilne uznają ludzie starsi, w wieku 55 lat i więcej. Osoby te w najbliższej perspektywie odczuwają przewidywane negatywne konsekwencje ewolucji obecnego systemu.

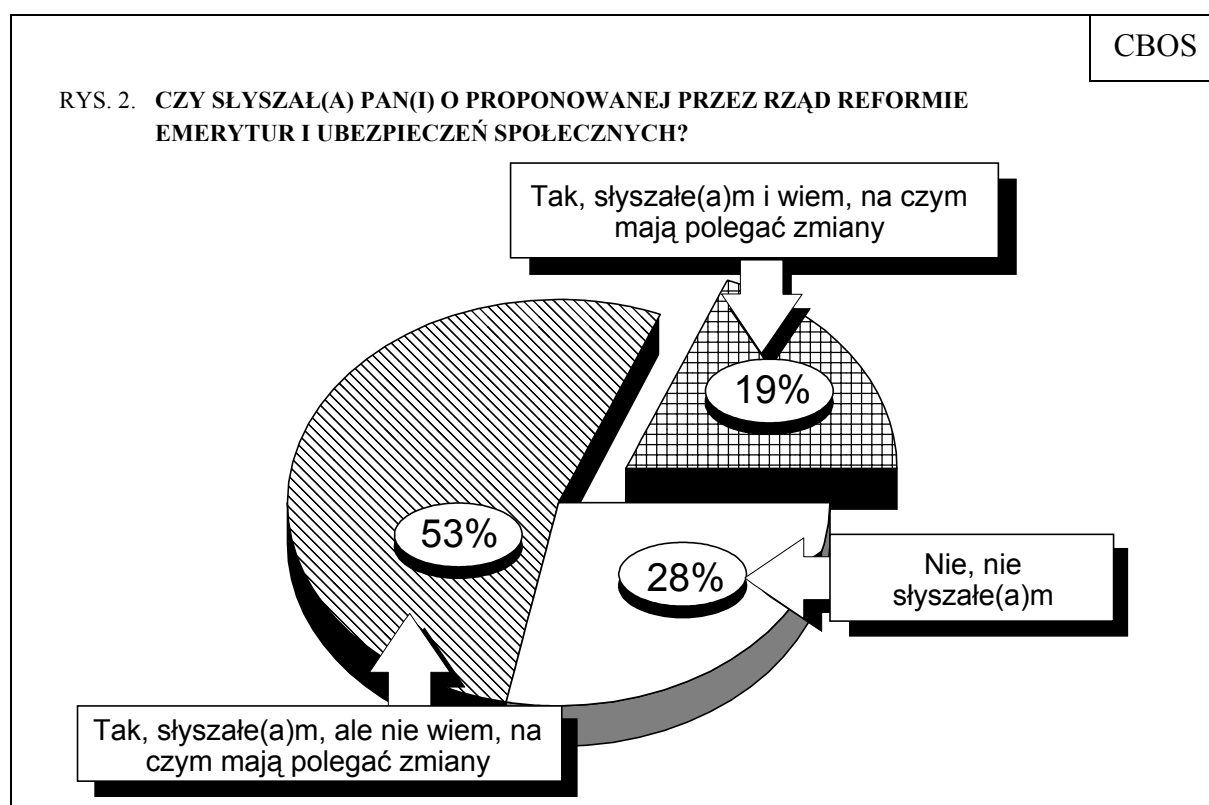
W ośrodkach miejskich więcej badanych niż na wsi widzi potrzebę zmian, jednocześnie więcej osób uznaje za konieczne pilne ich wprowadzenie (na wsi 45%, w dużym mieście aż 60%).

Im wyższe wykształcenie respondentów, tym większy odsetek osób odczuwających potrzebę zmian. Badani z wyższym wykształceniem w większym niż inni odsetku uważają zmianę za pilną (60%). Wśród osób z niższym wykształceniem znajduje się najwięcej zarówno tych, którzy nie widzą takiej potrzeby zmian (5%), jak też bez wyrobionego poglądu na ich konieczność (12%).

Badani o najwyższych dochodach w największym odsetku są zwolennikami zmian, również większa ich część uważa, że są one niezbędne i pilne.

Znajomość projektu reformy

Wiedza o projekcie reformy emerytur i rent jest rozpowszechniona w społeczeństwie. Prawie trzy czwarte badanych (72%) słyszało o nim, ale znajomość jego założeń deklaruje tylko 19%. Zainteresowanie propozycjami reformy wykazuje 69% respondentów, a niemal co czwarty w ogóle nie interesuje się projektem.

O projekcie reformy więcej wiedzą osoby w średnim wieku, wykształcone, mieszkające w mieście, a także niejako najbardziej zaangażowane w funkcjonowanie systemu emerytalnego - pracujący i emeryci (płacący składki i pobierający świadczenia). Te same grupy wyrażają chęć dokładnego poznania propozycji reformy.

Co czwarty respondent w wieku 35-64 lata słyszał o projekcie, co piąty zaś nic o nim nie wie. Najgorzej poinformowane są grupy osób najmłodszych (w wieku 24-34 lata) oraz najstarszych (powyżej 65 lat). O projekcie chciałoby się dowiedzieć najwięcej badanych

w wieku 35-64 lata (75%). Najmniejsze zainteresowanie wykazują najmłodsi (do 35 lat) oraz najstarsi (powyżej 65 lat); odpowiednio 61 i 66%. Wśród tych respondentów najczęściej występuje otwarta deklaracja braku zainteresowania projektem, jak również brak zdecydowania w tej kwestii. Niemal jedna trzecia (30%) najmłodszych i co czwarty w grupie najstarszych respondentów nie chcą wiedzieć, na czym polegają propozycje reformy ubezpieczeń.

Spośród ankietowanych z wyższym wykształceniem 40% wie, na czym mają polegać zmiany systemu, a jedynie 7% w ogóle nie słyszało o reformie. Odmienna proporcja występuje wśród osób z wykształceniem podstawowym; w tej grupie tylko 9% deklaruje znajomość założeń reformy, natomiast 39% w ogóle o niej nie słyszało. We wszystkich grupach wykształcenia występuje zbliżony odsetek osób, które o reformie słyszały, ale nie znają szczegółów. Im wyższy poziom wykształcenia respondentów, tym większe zainteresowanie propozycjami projektu. Wśród najgorzej wykształconych co czwarty ankietowany nie jest zainteresowany wiedzą o reformie, podczas gdy tylko co dwudziesty w grupie osób z wyższym wykształceniem.

Znajomość projektu jest skorelowana z wielkością miejsca zamieszkania; na wsi szczegóły projektu zna jedynie 9% ankietowanych, a 40% w ogóle o nim nie słyszało; w dużym mieście odsetki te wynoszą odpowiednio 32 i 20%. Poinformowanie o istnieniu projektu deklaruje połowa badanych zarówno w mieście, jak i na wsi. Wraz z wielkością miejscowości rośnie odsetek ankietowanych deklarujących zainteresowanie szczegółami projektu. Na wsi wynosi on 59%, a w dużym mieście - 81%. O braku zainteresowania warunkami planowanej reformy mówi 30% mieszkańców wsi i 16% respondentów z dużych miast.

Pod względem znajomości projektu - powyżej przeciętnej w badanej populacji plasują się emeryci i pracujący: 21% z nich wie, na czym mają polegać zmiany w systemie. Przy powtarzającym się odsetku osób wiedzących o projekcie, ale nie znających jego szczegółów, odsetek tych, którzy nie słyszeli o nim w ogóle, wynosi w tych grupach odpowiednio: 27 i 22%. Pracujący są najbardziej zainteresowani szczegółami projektu - 93% tej grupy badanych deklaruje chęć zapoznania się z nim.

Im wyższy dochód, tym większa wiedza respondentów o założeniach projektu, a także większe nim zainteresowanie. Spośród osób uzyskujących najniższe dochody 61% słyszało o projekcie, w tym 8% ma dokładne informacje; w najwyższej grupie dochodowej o projekcie słyszało 81%, a 28% zna jego treść. Dokładnym zapoznaniem się z projektem bardziej zainteresowani są respondenci o wyższych dochodach (78%) niż ubożsi (52%).

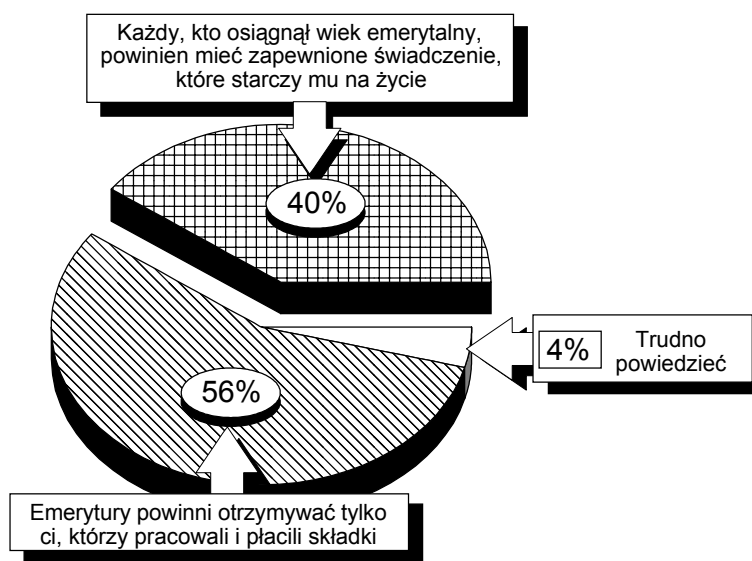
Opinie o poszczególnych propozycjach projektu

Od kilku lat w gremiach ekspertów, a ostatnio także na łamach prasy rozważane są możliwości i kierunki reformy systemu emerytalnego. Projekt ministerialny podejmuje szereg propozycji wysuwanych wcześniej w dyskusjach. Dzięki badaniu CBOS możemy poznać stosunek społeczeństwa do niektórych założeń reformy.

Respondenci wypowiedzieli się na temat proponowanej w projekcie powszechnej renty starczej odpowiadając na pytanie, czy każdy, kto osiągnął wiek emerytalny, powinien mieć zapewnione świadczenie czy też powinno ono przysługiwać jedynie tym, którzy pracowali i płacili składki. Wyrażali też swoje stanowisko w sprawie wcześniejszych emerytur przyznawanych w przypadku zamknięcia zakładu pracy, metody indeksacji świadczeń, pracy emerytów, finansowania podwyżek świadczeń z dodatkowych podatków oraz wyrównania wieku emerytalnego dla kobiet i mężczyzn. Zasadniczą zmianę w systemie zabezpieczenia emerytalnego może przynieść wprowadzenie dodatkowych systemów emerytalnych. Odpowiedzi respondentów na pytanie, czy przeznaczyliby część swoich zarobków na dodatkowe składki, można uznać za wskaźnik gotowości uczestnictwa w tych systemach.

Centralny element projektu ministerialnego - uniwersalna renta starcza ma więcej przeciwników niż zwolenników. Popiera ją 40% badanych, podczas gdy 56% opowiada się za powiązaniem prawa do świadczenia z pracą i płaceniem składek ubezpieczeniowych. Stosunkowo niewiele osób (4%) nie ma zdania w tej kwestii. Można uznać ten wynik za przejaw większej popularności systemu ubezpieczeniowego niż systemu zaopatrzeniowego.

RYS. 3. Z PONIŻSZYCH STWIERDZEŃ DOTYCZĄCYCH UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH PROSZĘ WYBRAĆ TO, KTÓRE ODPOWIADA PANA(I) POGLĄDOM

Najmłodszy oraz najstarszy respondenci w większym stopniu popierają koncepcję renty starczej, podczas gdy wśród osób w wieku 35-55 lat jedynie 35% opowiada się za tym rozwiązaniem, natomiast 63% jest przeciw. Rentę starczą wprowadziłyby większa część mieszkańców wsi niż miast (odpowiednio: 42% i 38%). Na opinie o rencie starczej dość silnie wpływa poziom wykształcenia. O ile osoby z niskim wykształceniem nieznacznie preferują rentę starczą w stosunku do rozwiązania ubezpieczeniowego, o tyle przeważająca większość respondentów z wyższym wykształceniem optuje za uzależnieniem emerytury od pracy zawodowej (37% i 62%). Również badani z najwyższej grupy dochodowej w znacznej większości opowiadają się za systemem ubezpieczeniowym.

Finansowanie systemu emerytalno-rentowego, gwarantownego przez państwo, obciąża budżet państwowy kwotą przewyższającą dochód ze składek ubezpieczeniowych. Tak więc wyższe wydatki funduszu emerytalno-rentowego prowadzą do ograniczenia innych wydatków budżetu lub też do podniesienia podatków. Badanie CBOS wykazuje, że skłonność podatników do swoistej redystrybucji na rzecz systemu emerytalnego zależy od okoliczności. O ile badani zdecydowanie popierają koncepcję wcześniejszych emerytur związanych z likwidacją zakładu pracy, o tyle nie byłoby oni skłonni płacić wyższych podatków w celu zapewnienia podwyżek świadczeń.

Istotnie przeważająca część badanych (83%) uważa, że należy przyznawać wcześniejsze emerytury w przypadku likwidacji zakładu pracy, nawet jeśli rozwiązanie to prowadziło do zwiększenia podatków. Największe poparcie dla wcześniejszych emerytur wyrażają osoby w średnim wieku, nieco mniejsze - osoby młodsze i najstarsze. Wieś bardziej popiera wcześniejsze emerytury niż miasto, ale różnica jest niewielka. Osoby lepiej wykształcone w nieco mniejszym stopniu niż gorzej wykształceni opowiadają się za wcześniejszymi emeryturami. Wraz ze wzrostem dochodu nie zmienia się istotnie udział zwolenników systemu, ale wzrasta odsetek przeciwników. W sumie wydaje się, że poparcie dla wcześniejszych emerytur jest dość ugruntowane w różnych segmentach społeczeństwa.

Podnoszenie podatków w celu podniesienia świadczeń nie jest popularne. Aprobuje je jedynie jedna czwarta badanych, dezaprobatę wyraża 43% ankietowanych, a stosunkowo znaczny odsetek (33%) nie ma sprecyzowanego poglądu. Wśród czynników społeczno-demograficznych wiek respondentów najwyraźniej wpływa na stanowisko w tej kwestii. W młodszych grupach wieku ponad połowa jest przeciwna finansowaniu podwyżek emerytur z dodatkowych podatków, natomiast wśród osób starszych więcej jest zwolenników niż przeciwników takiego posunięcia, przy jednocześnie najwyższym odsetku osób niezdecydowanych.

Wcześniejszy wiek emerytalny dla kobiet aprobuje znaczna większość ankietowanych (85%). Wśród przeciwników tego rozwiązania nieco więcej osób uważa, że jest ono bardziej krzywdzące dla mężczyzn.

W kwestii kontrowersyjnej i szeroko dyskutowanej formuły indeksacji zdania są równo podzielone - po 47% badanych opowiada się za indeksacją płacową i cenową.

Poglądy badanych dotyczące prawa do pracy emerytów i wynagrodzenia wydają się niespójne. Nieco więcej osób jest przeciwko pracy emerytów niż za (49% i 46%). Z drugiej strony więcej respondentów opowiada się za prawem emerytów do równoczesnego otrzymywania emerytury i wynagrodzenia niż za zawieszaniem świadczenia na czas pracy (49% i 40%). Można sądzić, że silniejsze jest wśród badanych przekonanie, iż zatrudnienie emerytów pogłębi bezrobocie niż pogląd, że łączenie wynagrodzenia ze świadczeniem może mieć negatywne konsekwencje społeczne.

Osoby w różnym wieku ustosunkowują się podobnie do kwestii prawa emerytów do pracy. Respondenci w średnim wieku nieco bardziej niż młodszy i starsi przeciwdziałają się pracy emerytów. Co ciekawe, większy odsetek badanych pracujących zarówno w pełnym wymiarze czasu, jak i dorywczo popiera prawo emerytów do pracy niż je podważa. Zdecydowanie przeciwni są natomiast bezrobotni (dwie trzecie ankietowanych), a także (jakkolwiek w mniejszym stopniu) sami emeryci i renciści. Jednoczesne pobieranie emerytury i wynagrodzenia popiera również większa część pracujących, wśród emerytów zaś więcej jest przeciwników niż zwolenników tego rozwiązania. Mieszkańcy dużych miast zdecydowanie aprobują prawo emerytów do pracy, co prawdopodobnie można wyjaśnić mniejszym zagrożeniem bezrobociem w dużych ośrodkach. W dużych miastach znaczna większość badanych opowiada się też za możliwością łączenia emerytury i wynagrodzenia. Wśród osób z wyższym wykształceniem znaczną przewagę mają zwolennicy prawa do pracy emerytów - opowiada się za nim aż 72% ankietowanych, podczas gdy mniej niż jedna czwarta wyraża sprzeciw. Większość w tej grupie, chociaż już w nieco mniejszym odsetku, opowiada się za łączeniem wynagrodzenia ze świadczeniem.

Istotnym elementem reformy systemu emerytalnego mogłoby się stać wprowadzenie dodatkowego ubezpieczenia. Prawie połowa (47%) badanych przeznaczyłaby część swoich zarobków na dodatkowe składki, aby mieć wyższą emeryturę, a 37% nie płaciłoby dodatkowych składek emerytalnych. Gotowość do płacenia dodatkowych składek w celu uzyskania wyższego świadczenia jest ściśle skorelowana z wiekiem, wykształceniem i miejscem zamieszkania. Osoby młodsze, lepiej wykształcone i mieszkające w mieście chciałyby płacić dodatkowe składki, aby uzyskać wyższe świadczenia. Jednak podejmowanie kroków w celu materialnego zabezpieczenia na starość deklaruje tylko jedna piąta respondentów. W tej grupie 31% oszczędza pieniądze, a jedynie co piąta osoba ubezpiecza się dodatkowo.

Badanie CBOS pokazuje, że opinia publiczna przygotowana jest na reformę systemu zabezpieczenia społecznego, w tym ubezpieczenia emerytalnego. Większość badanych postuluje wprowadzenie zmian w obecnym - negatywnie ocenianym - systemie. Większość jest też poinformowana o projekcie reformy przygotowanym przez Ministerstwo Pracy i Polityki Socjalnej.

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. pilskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. wrocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. białkopodlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Jak Pan(i) ocenia obecny system emerytalny w Polsce? Czy uważa Pan(i), że:
 1 - jest on zdecydowanie dobry i nie wymaga zmian; 2 - jest on raczej dobry;
 3 - jest on raczej zły; 4 - jest on zdecydowanie zły i potrzebne są zasadnicze zmiany

	(%)					
	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	2	16	29	45	8	1172
Płeć						
Mężczyźni	3	16	29	44	8	554
Kobiety	2	16	29	46	8	618
Wiek						
do 24 lat	2	12	27	40	19	148
25-34	2	20	28	41	10	211
35-44	2	15	32	47	4	278
45-54	1	14	31	46	8	187
55-64	2	16	31	45	5	163
65 lat i więcej	3	17	24	47	8	186
Miejsce zamieszkania						
Wieś	3	24	31	31	12	453
Miasto do 20 tys.	1	21	25	45	7	121
od 21 do 100 tys.	1	9	30	52	7	228
101-500 tys.	2	10	29	51	7	202
501 tys. i więcej mieszk.	2	7	25	63	3	169
Region						
Północny	3	15	21	59	3	138
Zachodni	2	9	40	43	6	118
Środkowozachodni	3	19	29	36	13	175
Środkowy	1	17	27	48	7	226
Wschodni	4	13	30	39	14	145
Południowo-wschodni	1	22	31	39	7	174
Południowo-zachodni	2	15	28	48	8	196
Wykształcenie						
Podstawowe	3	15	30	41	11	377
Zasadnicze zawodowe	1	18	29	41	11	310
Średnie	2	16	31	46	5	393
Wyższe	1	10	19	69	2	93
Grupa społ.-zaw.pracujący						
Kadra kier., inteligencja	1	10	22	63	4	50
Prac.umysł.niż.szczebła	2	18	30	48	2	145
Pracownicy fiz.- umysł.	0	24	32	38	6	35
Robotnicy wykwalifikowani	2	15	32	40	11	151
Robotnicy niewykwalifik.	5	11	29	46	9	53
Rolnicy	1	21	27	38	13	76
Prywatni przedsiębiorcy	2	17	16	58	8	66
Bierni zawodowo						
Renciści i emeryci	3	15	29	48	6	367
Uczniowie i studenci	3	16	24	31	26	49
Bezrobotni	1	21	27	43	8	76
Gospodynie domowe i inni	2	16	41	30	12	95
Dochody na jedną osobę						
Poniżej 125 zł	3	20	33	33	10	258
125 - 199	1	18	29	37	14	192
200 - 274	2	14	29	49	6	314
275 - 324	1	13	27	55	3	150
325 i powyżej	2	15	25	52	7	223
Ocena własnych war. mater.						
Złe	1	14	34	43	8	484
Średnie	3	16	27	45	9	498
Dobre	1	21	21	49	7	190
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	4	12	29	41	13	71
Raz w tygodniu	2	18	30	42	8	599
Kilka razy w roku	2	13	31	46	8	352
W ogóle nie uczestniczy	2	16	23	55	5	145
Poglądy polityczne						
Lewica	2	21	26	45	6	242
Centrum	2	16	33	42	6	373
Prawica	1	11	28	57	4	306
Trudno powiedzieć	3	18	27	33	19	252

Tabela 2. Czy, Pana(i) zdaniem, zmiany obecnie obowiązujących zasad przyznawania rent i emerytur są: 1 - niezbędne i pilne; 2 - potrzebne, ale inne sprawy kraju są ważniejsze; 3 - niepotrzebne

(%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	45	42	4	9	1171
Płeć					
Mężczyźni	44	44	4	8	553
Kobiety	46	40	4	10	618
Wiek					
do 24 lat	30	51	4	15	148
25-34	37	48	2	12	211
35-44	48	44	3	5	278
45-54	47	44	3	5	187
55-64	56	31	6	7	161
65 lat i więcej	52	29	6	12	187
Miejsce zamieszkania					
Wieś	36	44	7	14	450
Miasto do 20 tys.	51	40	3	6	121
od 21 do 100 tys.	53	37	2	9	228
101-500 tys.	46	49	1	4	202
501 tys.i więcej mieszk.	56	35	3	6	170
Region					
Północny	46	48	3	3	138
Zachodni	55	34	2	9	119
Środkowozachodni	38	47	4	11	175
Środkowy	45	39	6	10	226
Wschodni	46	37	3	14	145
Południowo-wschodni	40	47	5	7	172
Południowo-zachodni	50	39	2	9	196
Wykształcenie					
Podstawowe	46	36	5	14	374
Zasadnicze zawodowe	40	45	5	10	310
Średnie	46	47	2	5	393
Wyższe	60	33	3	5	94
Grupa społ.-zaw.pracujący					
Kadra kier., inteligencja	54	39	5	2	50
Prac.umysł.niż.szczebla	43	50	0	7	145
Pracownicy fiz.- umysł.	37	55	2	6	35
Robotnicy wykwalifikowani	36	51	3	10	151
Robotnicy niewykwalifik.	37	54	2	7	53
Rolnicy	39	45	6	10	74
Prywatni przedsiębiorcy	53	41	2	4	66
Bierni zawodowo					
Renciści i emeryci	57	27	6	10	368
Uczniowie i studenci	18	60	6	16	49
Bezrobotni	41	40	7	12	76
Gospodynie domowe i inni	38	48	1	13	95
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 125 zł	40	43	6	11	256
125 - 199	40	42	2	16	192
200 - 274	48	40	4	8	314
275 - 324	60	36	2	3	150
325 i powyżej	45	45	4	6	224
Ocena własnych war. mater.					
Złe	46	40	3	11	482
Średnie	46	40	4	10	498
Dobre	42	49	5	4	191
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	34	46	3	17	71
Raz w tygodniu	46	40	5	9	597
Kilka razy w roku	45	43	3	8	353
W ogóle nie uczestniczy	48	42	3	7	145
Poglądy polityczne					
Lewica	45	45	4	6	242
Centrum	44	46	3	7	373
Prawica	52	41	2	4	306
Trudno powiedzieć	39	32	7	22	249

Tabela 3. Z poniższych stwierdzeń dotyczących ubezpieczeń społecznych proszę wybrać to, które odpowiada Pana(i) poglądom. 1 - Każdy, kto osiągnął wiek emerytalny, nawet jeśli nie pracował i nie płacił składek, powinien mieć zapewnione świadczenie, które starczy mu na życie; 2 - Emerytury powinni otrzymywać tylko ci, którzy pracowali i płacili składki

(%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	40	56	4	1172
Płeć				
Mężczyźni	40	57	2	555
Kobiety	40	55	5	617
Wiek				
do 24 lat	47	48	5	148
25-34	43	56	1	211
35-44	38	59	3	278
45-54	32	66	2	186
55-64	38	58	4	163
65 lat i więcej	47	46	7	187
Miejsce zamieszkania				
Wieś	42	54	4	453
Miasto do 20 tys.	45	54	1	121
od 21 do 100 tys.	40	58	2	227
101-500 tys.	35	60	4	202
501 tys. i więcej mieszk.	39	56	4	170
Region				
Północny	34	62	4	138
Zachodni	49	50	1	119
Środkowozachodni	42	56	2	175
Środkowy	43	52	5	226
Wschodni	41	52	6	145
Południowo-wschodni	31	66	3	174
Południowo-zachodni	43	55	2	196
Wyszkolenie				
Podstawowe	48	47	6	377
Zasadnicze zawodowe	37	61	2	310
Średnie	37	60	3	392
Wyższe	37	62	1	94
Grupa społ.-zaw.pracujący				
Kadra kier., inteligencja	39	61	0	50
Prac.umysł.niż.szczebła	33	66	1	145
Pracownicy fiz.- umysł.	32	66	2	35
Robotnicy wykwalifikowani	35	62	3	151
Robotnicy niewykwalifik.	43	51	6	53
Rolnicy	36	63	2	76
Prywatni przedsiębiorcy	22	75	3	66
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	41	53	5	367
Uczniowie i studenci	55	42	3	49
Bezrobotni	52	46	2	76
Gospodynie domowe i inni	55	39	6	95
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 125 zł	45	52	2	258
125 - 199	46	50	4	192
200 - 274	44	52	4	313
275 - 324	37	59	4	150
325 i powyżej	31	66	3	224
Ocena własnych war. mater.				
Złe	48	48	3	484
Średnie	35	61	4	497
Dobre	34	63	3	191
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	46	47	7	71
Raz w tygodniu	40	57	3	599
Kilka razy w roku	39	57	4	353
W ogóle nie uczestniczy	43	55	2	145
Poglądy polityczne				
Lewica	40	59	1	242
Centrum	34	63	4	373
Prawica	40	57	2	305
Trudno powiedzieć	51	42	7	252

Tabela 4. Z poniższych stwierdzeń dotyczących ubezpieczeń społecznych proszę wybrać to, które odpowiada Pana(i) poglądom. 1 - Wysokość emerytur powinna rosnać w takim samym tempie, w jakim rosna ceny towarów; 2 - Wysokość emerytur powinna rosnać w takim samym tempie, w jakim rosna zarobki osób pracujących

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	47	47	6	1172
Płeć				
Mężczyźni	45	51	4	555
Kobiety	48	44	8	617
Wiek				
do 24 lat	53	42	5	148
25-34	47	51	2	211
35-44	49	45	6	278
45-54	39	56	5	186
55-64	48	46	6	163
65 lat i więcej	46	41	13	187
Miejsce zamieszkania				
Wieś	50	42	9	453
Miasto do 20 tys.	44	51	4	121
od 21 do 100 tys.	41	53	5	227
101-500 tys.	44	54	2	202
501 tys. i więcej mieszk.	50	43	7	170
Region				
Północny	44	52	4	138
Zachodni	44	52	4	119
Środkowozachodni	51	41	7	175
Środkowy	51	39	10	226
Wschodni	49	43	7	145
Południowo-wschodni	46	50	4	174
Południowo-zachodni	40	55	5	196
Wykształcenie				
Podstawowe	52	38	10	377
Zasadnicze zawodowe	44	51	5	310
Średnie	44	52	4	392
Wyższe	45	53	2	94
Grupa społ.-zaw.pracujący				
Kadra kier., inteligencja	48	49	3	50
Prac.umysł.niż.szczębla	39	58	3	145
Pracownicy fiz.- umysł.	55	41	4	35
Robotnicy wykwalifikowani	51	44	6	151
Robotnicy niewykwalifik.	39	59	2	53
Rolnicy	38	53	10	76
Prywatni przedsiębiorcy	43	54	3	66
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	46	44	10	367
Uczniowie i studenci	49	48	3	49
Bezrobotni	55	41	4	76
Gospodynie domowe i inni	57	38	5	95
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 125 zł	52	40	8	258
125 - 199	45	50	5	192
200 - 274	47	46	7	313
275 - 324	44	49	7	150
325 i powyżej	43	54	3	224
Ocena własnych war. mater.				
Złe	49	43	8	484
Średnie	43	51	5	497
Dobre	51	45	4	191
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	43	45	12	71
Raz w tygodniu	46	49	5	599
Kilka razy w roku	51	42	7	353
W ogóle nie uczestniczy	43	51	6	145
Poglądy polityczne				
Lewica	49	45	5	242
Centrum	41	53	6	373
Prawica	49	48	3	305
Trudno powiedzieć	50	38	12	252

Tabela 5. Z poniższych stwierdzeń dotyczących ubezpieczeń społecznych proszę wybrać to, które odpowiada Pana(i) poglądom. 1 - Emeryci nie powinni dodatkowo pracować, ponieważ w ten sposób odbierają miejsca pracy innym i powiększa się bezrobocie; 2 - Emeryci, którzy chcą pracować, powinni mieć do tego prawo

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	49	46	6	1172
Płeć				
Mężczyźni	48	48	4	555
Kobiety	49	44	7	617
Wiek				
do 24 lat	44	51	5	148
25-34	49	47	4	211
35-44	46	48	6	278
45-54	53	43	3	186
55-64	51	43	6	163
65 lat i więcej	48	43	9	187
Miejsce zamieszkania				
Wieś	58	36	7	453
Miasto do 20 tys.	45	53	2	121
od 21 do 100 tys.	47	48	6	227
101-500 tys.	50	45	5	202
501 tys. i więcej mieszk.	28	66	6	170
Region				
Północny	54	41	5	138
Zachodni	39	57	4	119
Środkowozachodni	58	37	5	175
Środkowy	43	50	7	226
Wschodni	37	56	7	145
Południowo-wschodni	49	46	5	174
Południowo-zachodni	56	37	6	196
Wyszkolenie				
Podstawowe	54	38	8	377
Zasadnicze zawodowe	55	40	5	310
Średnie	45	51	5	392
Wyższe	24	72	4	94
Grupa społ.-zaw.pracujący				
Kadra kier., inteligencja	24	71	4	50
Prac.umysł.niż.szczebła	39	56	5	145
Pracownicy fiz.- umysł.	62	31	7	35
Robotnicy wykwalifikowani	59	40	2	151
Robotnicy niewykwalifik.	74	23	3	53
Rolnicy	56	40	4	76
Prywatni przedsiębiorcy	33	62	5	66
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	48	42	9	367
Uczniowie i studenci	36	58	6	49
Bezrobotni	53	46	1	76
Gospodynie domowe i inni	49	46	4	95
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 125 zł	52	42	6	258
125 - 199	54	38	8	192
200 - 274	54	41	6	313
275 - 324	39	56	5	150
325 i powyżej	38	58	3	224
Ocena własnych war. mater.				
Złe	48	45	7	484
Średnie	50	45	5	497
Dobre	47	50	2	191
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	61	30	9	71
Raz w tygodniu	53	41	6	599
Kilka razy w roku	42	54	4	353
W ogóle nie uczestniczy	40	53	7	145
Poglądy polityczne				
Lewica	45	50	5	242
Centrum	47	48	5	373
Prawica	46	49	5	305
Trudno powiedzieć	57	35	9	252

Tabela 6. Z poniższych stwierdzeń dotyczących ubezpieczeń społecznych proszę wybrać to, które odpowiada Pana(i) poglądom. 1 - Emeryci powinni mieć prawo do równoczesnego otrzymywania emerytury i wynagrodzenia za pracę; 2 - W chwili podjęcia pracy przez emeryta wypłacanie emerytury powinno być zawieszane

(%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	49	40	11	1171
Płeć				
Mężczyźni	49	40	11	555
Kobiety	50	40	11	616
Wiek				
do 24 lat	48	42	10	148
25-34	51	40	9	211
35-44	53	41	6	278
45-54	42	48	10	186
55-64	54	34	13	163
65 lat i więcej	48	35	18	185
Miejsce zamieszkania				
Wieś	40	45	14	451
Miasto do 20 tys.	55	38	7	121
od 21 do 100 tys.	49	42	9	227
101-500 tys.	51	39	10	202
501 tys. i więcej mieszk.	68	26	6	170
Region				
Północny	45	45	10	138
Zachodni	53	43	4	119
Środkowozachodni	50	42	9	175
Środkowy	46	40	14	225
Wschodni	56	33	11	145
Południowo-wschodni	47	40	13	174
Południowo-zachodni	52	39	9	196
Wyszkolenie				
Podstawowe	43	40	17	375
Zasadnicze zawodowe	46	43	11	310
Średnie	55	40	6	392
Wyższe	63	34	3	94
Grupa społ.-zaw.pracujący				
Kadra kier., inteligencja	59	40	1	50
Prac.umysł.niż.szczebła	50	44	6	145
Pracownicy fiz.- umysł.	42	48	11	35
Robotnicy wykwalifikowani	45	48	7	151
Robotnicy niewykwalifik.	42	50	8	53
Rolnicy	45	44	10	76
Prywatni przedsiębiorcy	56	37	7	66
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	52	33	15	366
Uczniowie i studenci	53	34	13	49
Bezrobotni	42	50	8	76
Gospodynie domowe i inni	55	31	14	95
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 125 zł	44	42	14	257
125 - 199	48	37	15	192
200 - 274	52	38	10	313
275 - 324	53	39	8	150
325 i powyżej	54	41	5	224
Ocena własnych war. mater.				
Złe	48	38	14	483
Średnie	50	41	9	497
Dobre	52	43	6	191
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	45	39	15	71
Raz w tygodniu	46	43	11	597
Kilka razy w roku	55	36	9	353
W ogóle nie uczestniczy	50	39	11	145
Poglądy polityczne				
Lewica	51	40	9	242
Centrum	53	39	9	371
Prawica	54	39	8	305
Trudno powiedzieć	38	43	18	252

Tabela 7. Z poniższych stwierdzeń dotyczących ubezpieczeń społecznych proszę wybrać to, które odpowiada Pana(i) poglądom. 1 - Emerytury nie mogą wzrosnąć, jeśli nie ma na to pieniędzy pochodzących ze składek na ZUS; 2 - Jeśli brakuje pieniędzy ze składek na ZUS, a trzeba podnieść emerytury, to należy zwiększyć podatki (%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	43	25	32	1172
Płeć				
Mężczyźni	46	22	32	555
Kobiety	40	27	33	617
Wiek				
do 24 lat	56	18	27	148
25-34	49	23	29	211
35-44	51	22	27	278
45-54	48	22	30	186
55-64	24	31	46	163
65 lat i więcej	26	34	40	187
Miejsce zamieszkania				
Wieś	39	24	37	453
Miasto do 20 tys.	55	21	23	121
od 21 do 100 tys.	43	26	31	227
101-500 tys.	52	22	26	202
501 tys. i więcej mieszk.	34	30	36	170
Region				
Północny	42	18	39	138
Zachodni	46	28	26	119
Środkowozachodni	49	28	23	175
Środkowy	36	29	35	226
Wschodni	37	20	43	145
Południowo-wschodni	42	25	34	174
Południowo-zachodni	48	23	29	196
Wysztalcenie				
Podstawowe	37	23	40	377
Zasadnicze zawodowe	50	22	28	310
Średnie	43	26	31	392
Wyższe	43	34	24	94
Grupa społ.-zaw.pracujący				
Kadra kier., inteligencja	36	37	27	50
Prac.umysł.niż.szczebła	44	29	27	145
Pracownicy fiz.- umysł.	42	29	29	35
Robotnicy wykwalifikowani	63	14	22	151
Robotnicy niewykwalifik.	59	10	30	53
Rolnicy	45	22	33	76
Prywatni przedsiębiorcy	47	19	34	66
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	27	31	42	367
Uczniowie i studenci	48	18	34	49
Bezrobotni	58	20	22	76
Gospodynie domowe i inni	45	23	32	95
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 125 zł	47	20	33	258
125 - 199	44	30	26	192
200 - 274	46	22	33	313
275 - 324	35	28	37	150
325 i powyżej	39	29	32	224
Ocena własnych war. mater.				
Złe	40	25	36	484
Średnie	42	25	33	497
Dobre	52	25	23	191
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	40	22	37	71
Raz w tygodniu	43	25	32	599
Kilka razy w roku	44	25	32	353
W ogóle nie uczestniczy	43	25	32	145
Poglądy polityczne				
Lewica	48	31	21	242
Centrum	42	24	34	373
Prawica	43	25	32	305
Trudno powiedzieć	38	19	43	252

Tabela 8. A czy Pan(i) osobiście: 1 - przeznaczył(a)by część swoich zarobków na dodatkowe składki, aby mieć wyższą emeryturę; 2 - nie płacił(a)by dodatkowych składek emerytalnych

			(%)	
	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	47	37	16	1166
Płeć				
Mężczyźni	50	37	14	552
Kobiety	45	37	18	614
Wiek				
do 24 lat	57	21	22	146
25-34	58	30	12	211
35-44	54	32	14	278
45-54	50	40	9	185
55-64	34	42	23	161
65 lat i więcej	24	55	21	185
Miejsce zamieszkania				
Wieś	39	42	19	450
Miasto do 20 tys.	46	41	13	119
od 21 do 100 tys.	46	36	18	227
101-500 tys.	55	33	12	200
501 tys. i więcej mieszk.	62	24	14	170
Region				
Północny	54	26	20	138
Zachodni	52	38	9	118
Środkowozachodni	47	36	17	170
Środkowy	46	36	18	226
Wschodni	50	33	17	144
Południowo-wschodni	40	43	17	174
Południowo-zachodni	44	42	13	196
Wysztalcenie				
Podstawowe	34	47	20	374
Zasadnicze zawodowe	49	37	14	308
Średnie	53	30	16	390
Wyższe	70	21	9	94
Grupa społ.-zaw.pracujący				
Kadra kier., inteligencja	70	26	3	50
Prac.umysł.niż.szczebła	63	23	14	145
Pracownicy fiz.- umysł.	59	25	16	35
Robotnicy wykwalifikowani	49	42	10	151
Robotnicy niewykwalifik.	64	25	11	53
Rolnicy	45	46	9	76
Prywatni przedsiębiorcy	59	27	15	66
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	31	48	21	363
Uczniowie i studenci	59	14	26	48
Bezrobotni	50	37	13	76
Gospodynie domowe i inni	42	34	24	94
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 125 zł	43	44	13	258
125 - 199	48	32	20	190
200 - 274	42	39	19	312
275 - 324	47	39	14	149
325 i powyżej	58	30	12	223
Ocena własnych war. mater.				
Złe	40	43	17	483
Średnie	49	33	18	494
Dobre	62	29	9	189
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	36	37	26	71
Raz w tygodniu	45	40	15	595
Kilka razy w roku	49	34	18	352
W ogóle nie uczestniczy	56	30	14	144
Poglądy polityczne				
Lewica	46	40	13	242
Centrum	52	31	17	371
Prawica	54	31	15	303
Trudno powiedzieć	32	49	20	249